

A Médiatanács 758/2014. (VII. 30.) számú határozatának kivonata

A tényállás:

A Médiatanács bejelentés alapján vizsgálta a Médiaszolgáltató Hír TV csatornáján 2014. március 14-én sugárzott Célpont című műsorszámot, melynek 21:45:55 és 21:57:05 között adásba került szegmensével kapcsolatban felmerült az Smtv. 14. § (1) bekezdésének és 17. § (1) és (2) bekezdéseinek megsértése.

A vizsgált összeállítás az északkeleti országész három településén – Borsodbóta, Ormosbánya, Ózd – előforduló betöréses lopásokkal, rablásokkal foglalkozott; arra a kérdésre keresett választ, hogy „rend van-e” a megyében.

A műsorrészben az alábbiak hangzottak el:

Felvezető: *„Betörés, rablás, uzsora, gyilkosság. Napi rutin Észak-Magyarországon. Az idősök lassan már nappal sem merészkednek az utcára. A cigányvajda radikális lett. Célpontban a rablók listája és a borsodi sötét.”*

Narrátor: *„Mai riportunk a mindennapi rettegésről szól. Amit a rendőrség nem lát, vagy csak nem akar látni. Az északkeleti országészben élők félelemben élnek. Nem találtunk olyan idős embert, aki azt mondta volna, nem fél. Polgármester asszony szerint rend van itt?”*

Sike Ferencné (Ormosbánya polgármestere): *„Nem, sajnos el kell mondanom, nem.”*

Narrátor: *„Rend van-e a megyében jelenleg?”*

Vereckei Csaba (Borsod-Abaúj-Zemplén megye rendőrfőkapitánya): *„Meggyőződéseim szerint igen.”*

Narrátor: *„A megyei rendőrfőkapitány, Vereckei Csaba, nem is mondhat mást. Utánajártunk, kinek van igaza.”*

Vereckei Csaba: *„Az itteni adatok nagyon biztatóak és nagyon pozitívak. Az össz-bűncselekményszám, tehát az ismertté vált bűncselekményszám a tavalyi év hasonló időszakához képest mintegy negyedével csökkent.”*

Narrátor: *„Az északkeleti országészben élők azonban nem hisznek a rendőrségi statisztikáknak. Borsodbótára tartunk. A közelmúltban itt fogtak el egy betörőbandát, amelyik idősekre specializálódott. Betörtek, raboltak, gyilkoltak, ahogy épp jött. Bóta előtt jó pár kilométerrel egy tanya a semmi közepén. Egyedül él itt egy 91 éves néni.”*

Riportalany (91 éves néni): *„Nekem hét betörésem volt má', egy sincs fölfedve.”*

Narrátor: *„Mikor volt a legutóbbi?”*

Riportalany: *„Vagy három héttel ezelőtt.”*

Narrátor: *„S mit vittek el?”*

Riportalany: *„Most nem vittek el semmit, de egy évvel ezelőtt, tavaly, január 3-án, akkor elvittek vagy másfél millió értékemet.”*

Narrátor: *„És nem tetszik félni esténként?”*

Riportalany: *„Hát mit csináljak, hova menjek? Eladni nem tudom. Ha el tudnám adni a tanyát, én már bemennék egy idősek otthonába.”*

Narrátor: *„Ez már Borsodbóta. Mariska néni volt a négytagú betörőbanda utolsó áldozata. Szerencséjére ő túlélte.”*

Riportalany (Restás Józsefné, Mariska néni): *„Február 7-én törtek be, vagy akkor akartak betörni. De mondom, szerencse, mert másképp már akkor nekem is végem volna. Biztos nemigen beszélgetni jöttem hozzám.”*

Narrátor: *„Mit tetszik gondolni, mit csináltak volna.”*

Riportalany: *„Hát mit? Agyonüttek volna. Mit gondol még? Nem azt csinálják? Vagy pénzt, ha nincs, meg ha megszerzik is, agyonütik. Mese nincs.”*

Narrátor: *„Az elfogott bűnözőknél találtak egy olyan listát, amelyben idős, kiszolgált, egyedül élő emberek neve, címe szerepelt. A betörők ez alapján dolgoztak. Ezekért a listákért a bűnözők*

állítólag nagyobb összegeket is hajlandóak fizetni. A rendőrség azonban tagadja a lista létezését.”

Vereckei Csaba: „Számomra ez a lista egyelőre nem több mint egy városi legenda. Egyébként a nyomozás gőzerővel folyik és természetesen minden lehetséges résztvevőre és minden számla nagy erőket és figyelmet összpontosítunk.”

Narrátor: „Irány Ózd. A banda itt is dolgozott. A Szenna nevű városrészben egy 82 éves idős asszony volt az áldozat. Aznap jött haza hosszú idő után a kórházból, mikor betörték. A bűnözők valószínűleg azt hitték, üres a lakás. Nem számítottak arra, hogy otthon találják a nénit. Agyonszurkálták.”

Riportalany (egy férfi Szenna városrészben): „Mer’ megfogták, ezeket a gazembereket. Azé’ jött helyre a lelkivilágom. Mer’ itt nőttem fel, egy áldott jó asszony volt. Ismertem gyerekkorom óta. Egy áldott jó asszony volt, ő is, meg a férje is. Tisztességes volt. De helyrejött a lelkem, hogy megfogták. A műanyag lakat rohadjon rájuk.”

Narrátor: „Ott jártunkkor tűz ütött ki az egyik ózdi cigánysoron. A lakók vödörrel próbálták oltani a tüzet, mi pedig kihívtuk a tűzoltókat. A hírhedt Hétes telepre kora délután értünk. Már mulattak a helyiek.”

Riportalany (egy férfi a Hétes telepről): „Hát, azért van bűnözés Ózdon, mert nagyon nagy a szegénység. Elvették tőlünk a munkát, a romáktól, főleg.”

Narrátor: „Mert itt dolgoznának az emberek?”

Riportalany: „Persze, dolgoznának, így van.”

Riportalany (másik férfi a Hétes telepről): „Persze hogy dolgoznánk.”

Narrátor: „Miért van bűnözés?”

Riportalany: „Hát a megélhetőség miatt.”

Narrátor: „Akkor mi a megoldás?”

Riportalany: „Hát mi a megoldás. Alkalmi munkák. Egy hónapra hozunk negyven-ötven ezret, ez a megoldás.”

Narrátor: „Sokan meg elmennek lopni, rabolni.”

Riportalany: „Erről van szó.”

Narrátor: „Ismer olyanokat?”

Riportalany: „Hát ismerek. Vót benn ott dolgoom nekem is. Mikor már nincs mit tenni, sógor, mit csinálsz?”

Narrátor: „És arról mit gondolsz, aki bemegegy és agyonveri a 80 éves öregasszonyt?”

Riportalany: „Azt má’ én se, én se díjazom az olyat, inkább dolgozzon meg azé’ a pénzé’, nem úgy, hogy rendesen, hanem csináljon olyat, hogy elmegegy inkább máshova, tudod, hogy mondom vas vagy fa, vagy ilyen maszek pénz.”

Narrátor: „Ezt a férfit a Hétesen Tudósnak csúfolják. Azt mondja, azért haragszanak rá, mert ő nem csak négy osztályt végzett, és dolgozik is.”

„Tudós”: „Én most örülök, mert munkából jöttem, hazamegyek, megfürdök, megborotválkozok, harapok valamit, lefekszek, nézem a sportot. Ennyi. De ilyen emberekkel, akik a flakonos bornak élnek, hát nem is állok le velük, nyomba’ jöttem lefelé. Még azt mondják, hogy tudós. Nem. Nem vagyok se tudós, se semminek nem nevezhet, egy egyszerű átlagember vagyok, szeretem Magyarországot, én nem szeretnék külföldre menni, itt akarok dolgozni, itt akarok élni, itt születtem, Magyarországon. Nekem szép Magyarország, jó Magyarország. Rám ezért haragszanak, mert én eljáró a faluba dolgozni, engem elvisznek, de hát napszámba, ezer, kétezer forintért is dolgozok.”

Narrátor: „Őt is többször meglopták már, veteményesében sokszor más aratott. (a férfihez fordulva) - És a többiek miért gondolják úgy, hogy egyszerűbb elmenni lopni, meg rabolni?”

„Tudós”: „Mert ők gyors pénzt akarnak szerezni. Nem érzik annak a súlyát, hogy az az ember, aki földmunkás, vagy dolgozik, hogy milyen nehéz annak kiszerezni, és vár egy hónapot, megkapom, és beosztja, nem tudja felfogni annak az érzetét, hogy én ezt kerestem, ezért én dolgoztam. És egyszerűen az van belenevelve, hogy hát jobb, elveszem a másét. Ez csúnya dolog.”

Narrátor: „Sajnos kevesen gondolkodnak így a cigányok közt. Ezt már a megyei vajda mondja.”

Lakatos Attila (cigányvajda): „Hát ne mindenre mondjuk már azt, hogy alanyi jogon jár. Ezt megtanították velünk. Alanyi jogon nekünk jár. Mi jár? A szánk jár. Mindig mindenért meg kell dolgozni. Miért mondom azt, hogy ne lopjon? Mert ne lopjon. Mert én ezt nem hiszem el soha

senkinek, hogy csak abból lehet, hogy nekem nincs munkám, akkor lopok. Nem igaz. Annyi munkát biztos, hogy bírna magának szerezni.”

Narrátor: „Lakatos Attila szerint első lépésként a cigányok fejében kellene rendet tenni.”

Lakatos Attila (cigányvajda): „Azt kellene a cigánysággal megértetni, akármelyik ember maguk közül vagy közülünk a börtönbe kerül, én nem azt mondtam, félre ne értsük, hogy vessük meg. Nem. De ne legyen az a példakép. Az legyen a példakép, amikor a cigánytelepről egy gyerek egyetemre jár.”

Narrátor: „Mert most ciki az, hogy ha valaki mondjuk 20 éves, és még nem volt börtönben?”

Lakatos Attila: „Háááát, találkoztam olyannal, aki azt mondta, hogy ő szeretne börtönben lenni, mert akkor őt befogadná egy csapat, és akkor ő már tartozna valakihez. Igen.”

Narrátor: „A vajda gyermekkorban kezdené a rendrakást.”

Lakatos Attila: „Taníttatni kell a gyerekeinket. Semmi nincs olyan erős fegyverünk, mint az oktatás. Negyedik, ötödik, hatodik osztálytól cigány szülőkkel megbeszelném, adják ide városokba, bentlakásos iskolákba a gyerekeket. Hétfőtől péntekig nincs rá gondjuk, reggeli, ebéd, vacsora, minden megvan. Nem érdekel, hogy szegregál vagy nem szegregál, az engem nem, a kiutat keressük. Ne rögtön azzal jöjjenek már itt, hogy szegregáljuk a cigányokat! Nem szegregáljuk, abban benne van szociálisan nem cigány gyerek is. Felügyelettel tanítsák őket, bentlakás. Onnan már tanul.”

Narrátor: „A jogvédők hogy fogadnák ezt, hogy elveszik a cigány családoktól a gyerekeket?”

Lakatos Attila: „Nem elveszik. Megbeszéljük velük, hogy adják oda. Hétfőtől péntekig. Jogvédők. Miért is kell minket külön védeni? Hagy kérdezzek már vissza, szerkesztő úr. Miért kellene nekünk ilyen jogvédők? Van állami rendőrség, ügyészség, bíróság, megvédenek minket, ha bajunk van. Miért kellene nekünk külön, hogy védjenek ők minket? Mert nem értem.”

Narrátor: „Mert hogy ne csorbuljanak a kisebbségi jogok.”

Lakatos Attila: „Miben csorbul? Az, hogy tanulnunk kell, az, hogy ha munkát adnak, el kell, hogy fogadjuk? Az, hogy nekünk is be kell tartani a normatívákat? Azt, hogy ők nem mondták azt, hogy nem csak jogaink, hanem kötelességeink is vannak.”

Narrátor: „A vajda szerint a nagypolitika sem foglalkozik kellően a cigányokkal.”

Lakatos Attila: „Miskolci államtitkárságon, mert ezt higgye el nekem mindenki, azt, amit Pesten művelnek, senkivel nincs semmi bajom, de osztják onnan mindig azt ész, le nekünk, de Hatvannál elkapkodják. Tehát ide már nem jut el.”

Narrátor: „Ez már a festői környezetben, a Szuha völgyében megbújó Ormosbánya. A közel kétezer lelkes kistélepülésen a közelmúltban az önkormányzat és a polgármester támogatásával néma demonstrációt szerveztek a tarthatatlan közbiztonsági helyzet miatt. A település a rendszerváltásig, amíg volt bányászat, virágzott, még saját gimnáziumuk is volt.”

Sike Ferencné: „A 90-es évek elején félévenként max. egy-két bűncselekmény volt. Most az elmúlt évben, nem, a tavalyit még nem kaptuk meg, de a tavalyelőtti az majdnem kilencven volt.”

Narrátor: „Két év alatt közel harminc százalékkal szaporodtak meg a bűncselekmények.”

Sike Ferencné: „Nagyon sok a betörés, rablás. Ha azt mondom, hogy Coop üzletünknek úgyszintén az ajtaját, felvételen rajta volt, sisakosok, gyógyszertárat háromszor. Megszűnt a gyógyszertárunk. Önkormányzatnál raktár, sportpálya, időseknél, nincs olyan idős, akihez ne mentek volna be. Tyúkot, terményt, gépeket, berendezéseket, mondhatnám azt, hogy mindennapos.”

Narrátor: „Önhöz nem törtek még be?”

Riportalany (Varga Ferencné): „De betörtek, de hál' istennek elvitte őket a fene. Vagy elvitte ötöt, nem bántott.”

Narrátor: „Este ki tetszik merni menni az utcára?”

Riportalany (Varga Ferencné): „Nem merek már én este. Hát hogy fejen húzzanak? Ki tudja? Már ezer forintért is leütnek.”

Narrátor: „Az elmúlt két hónapban három tömegverekedés is volt a faluban. Az első balhé a közmunkásoknak tartott tanfolyamon robban ki, a helyi művházban. A polgármester közel harminc évig tanított. Ő is, akárcsak a vajda, az oktatási rendszer radikális átalakításában látja a megoldást.”

Sike Ferencné: „Nagy probléma van az oktatással, ezt tanárként mondom. Nincs fegyelem, nincs tisztelet. Az, hogy valaki a kutyát, a disznót, a lovat milyen körülmények között tartja, az fontos, azért megbüntetik, de hogy a gyerek, család milyen körülmények között él, hogy szoba-

konyhában tizenöten, húszan, WC nélkül, negyven fokos melegben, össze-vissza piszkítva és egyebek...”

Narrátor: *„A rendőrség szerint ugyan gyakoribb a községben a bűnelkövetés az átlagosnál, de nem kirívóan magas. Az emberek viszont nem így érzik. Itt sem. A polgármester azt ígérte, ha nem lesz változás a lassan élhetetlenné váló településen, októberben egy komolyabb tüntetést szerveznek a tisztességes polgárok védelmében.”*

A Médiatanács döntése:

A Médiatanácsa a Hír Televízió Zrt.-vel szemben hivatalból lefolytatott eljárásában megállapította, hogy a Médiaszolgáltató a Hír TV csatornán 2014. március 14-én 21 óra 30 perctől sugárzott Célpont című műsorszám 21:45:55-től adásba került összeállításával megsértette a kirekesztésre alkalmas médiatartalom közzétételét tilalmazó rendelkezést, ezért a Médiaszolgáltatót 100 000 Ft bírsággal sújtotta. A Médiatanács megállapította továbbá, hogy a Médiaszolgáltató a fenti műsorrész közzétételével nem sértette meg az emberi méltóság tiszteletben tartását és a gyűlöletkeltés tilalmát előíró rendelkezéseket.

A Médiatanács döntésének indokai:

I. Az Smtv. 14. § (1) bekezdése – az emberi méltóság tiszteletben tartása

Az összeállítás társadalmi problémákat mutatott be: iskolázatlanság, munkanélküliség, bűnözés. A műsorkészítők az északkeleti országrészre, azon belül is három településre – Borsodbóta, Ormosbánya, Ózd – fókuszálva dolgozták fel a témát. A film a fenti problémákat kétségtelenül összekapcsolta a térség roma lakosságával, azt sugallva, hogy körükben magas a bűnelkövetők aránya, többen bűnözésből élnek. Elhangzott ugyanakkor az összeállításban, hogy a bűnözés oka részben a munkanélküliség, a lehetséges kivezető utakról (pl. oktatás) pedig a Borsod megyei cigányvajda és Ormosbánya polgármestere fejthette ki a véleményét.

A Médiatanács megállapította, hogy az összeállítás nem tartalmazott olyan kijelentéseket, amelyek megkérdőjelezték volna a roma közösség tagjainak emberi mivoltát, egyenlő emberi méltóságát. A műsorszám valóban kedvezőtlen színben ábrázolta a bemutatott településeken élő roma közösség tagjait, de nem kérdőjelezte meg emberi mivoltukat, egyenlő emberi méltóságukat. A vitatott médiatartalom a Médiatanács megállapítása szerint nem lépte át azt a tartalmi tűrésküszöböt, amely az emberi méltóság intézményes védelme érdekében a sajtószabadság korlátozását, azaz a hatósági beavatkozást indokolná.

II. Az Smtv. 17. § (1) bekezdése – a közösségekkel szembeni gyűlöletkeltő tartalmak közreadásának tilalma

Az eljárás tárgyát képező médiatartalom általában véve tárgyilagos módon, tényszerű megállapításokat tartalmazva számolt be a térség problémáiról, a bűnelkövetések magas számáról, megszólaltatva több, a valós problémákat saját bőrükön érzékelő személyeket, köztük a roma közösség egyes tagjait, illetve képviselőjét (borsodi cigányvajda). A műsorszám erőteljes kritikát fogalmazott meg a rendvédelmi szervek (a rendőrség) felé, amennyiben azok nem képesek a bemutatott településeket a közrend fenntartására, sőt, vezetője nem is érzékeli a probléma valódi súlyát. E tekintetben a műsorszám – a legszigorúbban védett – politikai véleménynyilvánítást is tartalmazott.

A Médiatanács megállapította, hogy az összeállítás nem érte el a gyűlöletkeltésnek az alkotmányos és a hatósági gyakorlatban meghatározott szintjét. A műsorban szereplő téma, annak feldolgozásmódja, valamint a megszólaló személyek révén a szerkesztő elsősorban a nézők gondolkodására próbált hatni, amely sértő lehetett az adott közösség tagjaira nézve, ez azonban önmagában nem tekinthető a gyűlöletérzet kiváltására alkalmas médiatartalomnak. Ennek megfelelően a Médiaszolgáltató nem sértette meg az Smtv. 17. § (1) bekezdését.

III. Az Smtv. 17. § (2) bekezdésének megsértése – a kirekesztő tartalmak közreadásának tilalma

A Médiatanács gyakorlatában a „közösségek kirekesztése” a „gyűlöletkeltéshez képest enyhébb súlyú jogsértés. Kirekesztő tartalmat azon médiatartalom hordoz, amely egy adott közösség elszigeteltségét, a társadalom egyéb rétegeitől való idegenségét, különállóságát igyekszik elérni, vagy amellel érvel. Mindez megvalósulhat úgy, hogy az adott médiatartalom a célzott réteggel kapcsolatos megfélemlítő, sztereotip gondolatokat, véleményeket felerősíti, vagy ezt célozza. Akkor minősülhet továbbá egy tartalom kirekesztőnek, ha annak kinyilvánítója arra törekszik, hogy az adott közösség tagjait valamilyen módon megakadályozza abban, hogy alkotmányos jogait érvényesíthessék, illetőleg ezt számukra megnehezítse, úgy, hogy a közzétett vélemény nem minősül gyűlöletkeltésre alkalmasnak. Az ilyen szándék végső soron az adott közösség tagjainak a mindenki mással egyenlő mértékben megillető méltósághoz való joga érvényesülését, érvényesíthetőségét ássa alá.

A Médiatanács megállapította, hogy az eljárás tárgyát képező médiatartalom alkalmas volt arra, hogy az érintett társadalmi csoporttal kapcsolatos megfélemlítő, sztereotip gondolatokat, véleményeket felerősítse, illetve ezt célozta.

Az összeállítás nem bűncselekményeket elkövető emberekkel vagy romákkal foglalkozott, hanem a kettőt összekapcsolva azt sugallta, hogy az északkeleti országrész egyes falvait, városait különösen érintő betöréses lopások, rablások elkövetői cigányok, akik munka helyett veszik el a másét. A riportfilm, a Borsod megyei bűnözés helyzetét tárgyalva, a térségben előforduló bűnelkövetést egyértelműen a cigány kisebbséghez kapcsolta; nagy mértékben romakérdésként mutatta be a bűnözést. Erre a koncepcióra utalt a fellevezető, mely a túrhetetlen állapotokat szemléltető, erősen hangulatkeltő és dramatizáló fogalmak („Betörés, rablás, uzsora, gyilkosság. Napi rutin Észak-Magyarországon. Az idősek lassan már nappal sem merészkednek az utcára.”) közé beszúrta „a cigányvajda radikális lett” fordulatot, utalva arra, hogy a bemutatni kívánt társadalmi probléma összefügg a cigánysággal.

A riportfilm első egyharmada, idősebb helybeliek megszólaltatásával és egy bűncselekmény ismertetésével a bevezetőben elmondott „mindennapi rettegést” szemléltette, majd átmenet nélkül egy cigánytelepen folytatódott a forgatás, ami ugyancsak a romák és a bűnözés kapcsolatára utalt. Az összeállítás egyes deviáns magatartásformákat, mint a bűnözés és munkakerülés, kizárólag a cigány lakossággal hozott összefüggésbe. A többségi társadalomban mélyen gyökerező cigányellenes előítéleteket roma riportalanyok által elmondottak erősítették meg.

Fontos kiemelni, hogy nem önmagában a műsor témája, illetve egyes kiragadott állítások, hanem annak szerkesztésmódja, a műsorszám egészének hangulata, atmoszférája (képi világ, zenei aláfestés, vágási technika, riporteri összekötő szövegek stb.), az általa közvetített üzenet adott alapot arra, hogy a társadalom többségében a roma kisebbséggel szemben meglévő előítéleteket felerősítse. A műsor egészét tekintve az is megállapítható, hogy az a rendvédelmi szervekkel (pontosabban a rendőrséggel) szemben is erőteljes kritikai véleményt fogalmazott meg. Az érintett településeken elkövetett bűncselekmények körülményeinek ismertetését követően a roma kisebbség megszólaltatott tagjai is elismerték, hogy közülük sokan folytatnak bűnöző életformát. Ugyan a műsorszám több olyan, vélhetően roma származású riportalanyt is felvonultatott, aki saját életformájával az előbbi állítást ellenpontosította, igazolva, hogy nem minden egyes roma lakosra kiterjedő problémáról van szó, a műsorszám egésze mégis alkalmas volt a néző általi általánosító következtetések levonására.

A fentiek alapján a Médiatanács megállapította, hogy a műsorszám – nem az egyes, elhangzott mondatok, bemutatott képek, kiragadható állítások vagy vélemények miatt, hanem annak szerkesztési módjára, az általa közvetített üzenetre tekintettel – alkalmas volt arra, hogy a kisebbség tagjaival szembeni előítéletek kialakulását eredményezze, illetve a társadalomban már

létező sztereotípiákat tovább erősítse, ezáltal a Médiaszolgáltató megsértette az Smtv. 17. § (2) bekezdését.

A Médiatanács által alkalmazott jogkövetkezmény:

A Médiatanács a Médiaszolgáltatóval szemben jelen határozat meghozataláig nem állapította meg az Smtv. 17. § (2) bekezdésének megsértését.

A kirekesztő megnyilatkozások alkalmasak arra, hogy a társadalmi rend és béke fenntartásában zavart okozzanak. E szempont mérlegelését követően az Smtv. 17. § (2) bekezdése által tilalmazott sértő tartalom közzétételét a Médiatanács súlyos jogsértésnek tekintette. A jogsértés súlya így kizárta az Mttv. 186. § (1) bekezdése szerinti felhívás jogkövetkezmény alkalmazásának lehetőségét. A Médiatanács, figyelemmel a közösségekkel szembeni kirekesztés tilalmát sértő médiatartalmakkal szemben alkalmazott szankciókiszabási gyakorlatára, az Mttv. 187. § (3) bekezdés bb) alpontja alapján a maximum bírságösszeg 0,2%-ának megfelelő összegű bírság, azaz 100 000 Ft megfizetésére kötelezte a Médiaszolgáltatót.